

Tilgang til litteratur for alle barn

Det bør etableres en nasjonal ordning som sikrer at litteratur tilrettelegges for alle barn, også barn med funksjonsvariasjoner og behov for alternative måter å lese og oppleve litteratur på.

En slik ordning kunne forvaltes av Kulturdirektoratet og innebære at forlag årlig kan søke midler til tilrettelegging av litteratur.

Et konkret forslag er at forlag hvert år kan søke om støtte til å tilrettelegge én bok i flere tilgjengelige formater, for eksempel:

- bøker med symbolstøtte
- videobøker med norsk tegnspråk
- taktile utgaver
- lydbøker

Kommentarer til to av punktene:

Lydbokformatet er allerede godt innarbeidet hos de fleste forlag, og mange av dem får store deler av inntektene sine fra lyd. Mange bøker lanseres nå parallelt som lydbøker, noe som i seg selv er en form for tilgjengeliggjøring. Samtidig kan det være interessant å utforske lydformatet ytterligere, for eksempel gjennom prosjekter som går utover den «typiske» lydboka, eller gjennom andre relevante og tilgjengelige formater.

I tillegg kan bruk av lydeffekter, musikk og variert stemmebruk bidra til å styrke opplevelsen og forståelsen av innholdet, særlig for barn som ikke kan lese tekst, for eksempel på grunn av nedsatt syn eller dysleksi. Slike virkemidler kan gjøre fortellingen mer engasjerende og lettere å følge, og gi flere innganger til teksten enn det skrift alene kan tilby. Dermed kan lydformatet ikke bare være et alternativ, men også et selvstendig og rikt medium for formidling.

Taktile utgaver: Tibi, Biblioteket for tilrettelagt litteratur, får jevnlig henvendelser fra personer som ønsker å kjøpe taktile bøker, men slike bøker finnes i praksis nesten ikke i salg. Tibi lager tre bøker per år som de tilrettelegger til taktile, valget de gjør av bøkene de tilrettelegger er ikke alltid de barna trenger mest.

Samtidig kan en slik ordning bidra til å styrke feltet ytterligere ved å tydeliggjøre den kunstneriske og multimodale kompetansen som ligger i selve tilretteleggingen, altså at dette ikke bare er formatoversettelser, men kvalitative, estetiske nytolkninger som krever faglighet.

En slik ordning vil påvirke hele økosystemet, ikke bare tilgang for enkeltbarn, men også utvikling av kompetanse i forlagene og i illustratør- og formidlerfeltet.

Dersom forlag årlig tilrettelegger minst én bok på denne måten, vil vi over tid bygge opp et mangfold av litteratur som reelt ivaretar prinsippet om at «boka er for alle».

Litteratur skal ikke bare finnes for noen barn, den skal kunne oppleves av alle.

Under presentasjonen til 8 juni kan jeg vise kort et eksempel med bildeboken *Slem*, som er tilrettelagt med symbolstøtte, som taktil bok og som lydbok. Dette viser hvordan én fortelling kan åpnes for langt flere barn når tilgjengelighet tenkes inn fra starten.

Et råd: Tilgang til litteratur for alle barn

Det bør etableres en nasjonal ordning som sikrer systematisk tilrettelegging av litteratur for alle barn også for barn med funksjonsvariasjoner og behov for alternative måter å lese og oppleve litteratur på.

For å oppnå dette foreslås et konkret virkemiddel: en tilskuddsordning forvaltet av Kulturdirektoratet, der forlag kan søke om midler til å produsere tilgjengelige versjoner av barnebøker.

Ordningen kan utformes slik at forlag hvert år får mulighet til å søke støtte til å tilrettelegge minst én bok i flere parallelle formater. Dette vil både redusere økonomisk risiko for forlagene og skape forutsigbarhet i arbeidet med universell utforming av litteratur.

Over tid vil en slik ordning bidra til å bygge opp en bred, tilgjengelig katalog av barnebøker på tvers av format og behov